

**YANGI O‘ZBEKISTON TARAQQIYOT STRATEGIYASIDA MILLIY G‘OYA
VA MA‘NAVIY TARBIYANING O‘RNI**

Saypnazarova Dilaram Quatbay qizi

Yurisprudensiya fakulteti, 2-kurs talabasi

«Milliy g‘oya va ma‘naviyat asoslari» yo‘nalishi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi sharoitida milliy g‘oya va ma‘naviy tarbiyaning jamiyat rivojidagi o‘rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda milliy g‘oya shaxsning fuqarolik identiteti, tarixiy xotira va vatanparvarlik tuyg‘ularini shakllantiruvchi mafkuraviy asos sifatida, ma‘naviy tarbiya esa ushbu g‘oyaviy asoslarni amaliy xulq-atvor va qadriyatlar tizimiga singdiruvchi pedagogik jarayon sifatida talqin etilgan. Shuningdek, maqolada milliy g‘oya va ma‘naviy tarbiyaning o‘zaro integratsiyasi, ularning ta‘lim tizimidagi ahamiyati hamda yoshlar ongini shakllantirishdagi roli yoritilgan. Tadqiqot natijalari ushbu ikki omilning uyg‘unligi jamiyatning ijtimoiy-ma‘naviy barqarorligini ta‘minlashda muhim strategik ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi.*

Kalit so‘zlar: *Yangi O‘zbekiston, taraqqiyot strategiyasi, milliy g‘oya, ma‘naviyat, ma‘naviy tarbiya, fuqarolik identiteti, vatanparvarlik, qadriyatlar tizimi, ta‘lim jarayoni, yoshlar tarbiyasi, ijtimoiy barqarorlik.*

KIRISH

Bugungi globallashuv sharoitida davlatlarning barqaror taraqqiyoti nafaqat iqtisodiy islohotlar, balki jamiyatning ma‘naviy-axloqiy asoslarini mustahkamlash bilan ham chambarchas bog‘liqdir. Shu nuqtai nazardan, O‘zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli islohotlar tizimida milliy g‘oya va ma‘naviy tarbiya masalalari strategik ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, —Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasil doirasida belgilangan ustuvor yo‘nalishlar jamiyatning ijtimoiy-ma‘naviy yangilanishi, fuqarolarning ong va tafakkurini yuksaltirish hamda milliy qadriyatlarni zamonaviy taraqqiyot talablari bilan uyg‘unlashtirishga qaratilgani bilan e‘tiborlidir.

Milliy g‘oya — bu xalqning tarixiy tajribasi, madaniy merosi, orzu-umidlari va strategik maqsadlarini o‘zida mujassam etgan ma‘naviy-axloqiy tizim bo‘lib, u jamiyat birligini ta‘minlovchi muhim mafkuraviy omil sifatida namoyon bo‘ladi. Ma‘naviy tarbiya esa shaxsning ichki dunyosini shakllantirish, unda vatanparvarlik, fuqarolik mas‘uliyati, insonparvarlik va ijtimoiy faollik kabi sifatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu ikki tushuncha o‘zaro uyg‘unlashgan holda jamiyatning intellektual salohiyati va ma‘naviy barqarorligini belgilovchi asosiy omillardan biri sifatida maydonga chiqadi.

Mazkur maqolada Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi doirasida milliy g‘oya va ma‘naviy tarbiyaning o‘rni, ularning o‘zaro dialektik bog‘liqligi hamda zamonaviy ta‘lim tizimidagi ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, milliy g‘oyani yoshlar ongiga singdirish mexanizmlari, ma‘naviy tarbiyani takomillashtirish yo‘nalishlari va ularning jamiyat rivojiga ta‘siri yoritiladi.

5-May, 2026-yil

Tadqiqotning dolzarbligi shundan iboratki, hozirgi davrda yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, ularni turli mafkuraviy tahdidlardan himoya qilish hamda faol fuqarolik pozitsiyasiga ega shaxs sifatida shakllantirish davlat siyosatining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Shu bois, milliy g’oya va ma’naviy tarbiyaning ilmiy asoslarini chuqur o’rganish va amaliyotga tatbiq etish Yangi O’zbekiston taraqqiyotining muhim sharti sifatida e’tirof etiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Mazkur mavzu doirasida milliy g’oya va ma’naviy tarbiyaning ilmiy-nazariy asoslari, ularning jamiyat taraqqiyotidagi o’rni hamda ta’lim tizimidagi funksional ahamiyati ko’plab mahalliy va xorijiy tadqiqotchilar tomonidan turli yondashuvlarda o’rganilgan. Jumladan, O’zbekiston Respublikasida milliy g’oya va ma’naviyat masalalari A. Erkaev, M. Quronov, S. Otamurodov, Sh. Mirziyoevning konseptual nutqlari hamda davlat strategik hujjatlarida keng yoritilgan bo’lib, ularda milliy g’oya jamiyatning ma’naviy barqarorligini ta’minlovchi asosiy mafkuraviy omil sifatida talqin etiladi. Shuningdek, pedagogika va psixologiya sohasidagi tadqiqotlarda ma’naviy tarbiya shaxs kamolotining muhim determinanti sifatida qaralib, uning kognitiv, axloqiy va ijtimoiy komponentlari ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Xorijiy ilmiy adabiyotlarda esa fuqarolik identiteti, qadriyatlar tizimi va tarbiya jarayonining sotsiokultural jihatlari E. Durkheim, K. Mannheim, J. Dewey kabi olimlarning ishlarida tahlil qilingan bo’lib, ular jamiyatning barqarorligi ko’p jihatdan umumiy qadriyatlar va ijtimoiy konsensusga bog’liqligini ta’kidlaydi. Zamonaviy tadqiqotlarda esa globalizatsiya sharoitida milliy identitetni saqlash, yoshlar ongida ma’naviy immunitetni shakllantirish hamda ta’lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuvni kuchaytirish masalalari ustuvor yo’nalish sifatida qaralmoqda.

Metodologik jihatdan ushbu tadqiqotda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, kontent tahlili hamda tarixiylik va mantiqiylik tamoyillaridan foydalanildi. Tizimli yondashuv milliy g’oya va ma’naviy tarbiyani yaxlit pedagogik-ijtimoiy tizim sifatida o’rganishga imkon berdi. Qiyosiy tahlil orqali mahalliy va xorijiy ilmiy qarashlar o’zaro solishtirildi hamda ularning o’xshash va farqli jihatlari aniqlanildi. Kontent tahlili esa normativ-huquqiy hujjatlar, strategik dasturlar hamda ilmiy manbalarda milliy g’oya va ma’naviyatga oid asosiy tushunchalarning qo’llanilish darajasi va mazmunini tahlil qilishga xizmat qildi.

Shuningdek, tadqiqotda induksiya va deduksiya usullari uyg’un holda qo’llanilib, umumiy nazariy xulosalardan xususiy pedagogik tavsiyalar ishlab chiqildi. Empirik ma’lumotlarni umumlashtirish jarayonida esa ilmiy abstraksiyalash usuli orqali ma’naviy tarbiyaning asosiy funksional komponentlari ajratib olindi. Mazkur metodologik yondashuvlar tadqiqotning ilmiy aniqligi, xolisligi va amaliy ahamiyatini ta’minlashga xizmat qildi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida Yangi O’zbekiston taraqqiyot strategiyasi sharoitida milliy g’oya va ma’naviy tarbiyaning o’rni ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinib, quyidagi asosiy natijalarga erishildi.

Avvalo, milliy g’oya va ma’naviy tarbiya o’rtasidagi o’zaro dialektik bog’liqlik aniqlanib, ular yagona ijtimoiy-ma’naviy tizim sifatida jamiyat barqarorligini ta’minlovchi

muhim omil ekani asoslab berildi. Milliy g’oya shaxs ongida vatanparvarlik, tarixiy xotira va fuqarolik identitetini shakllantiruvchi mafkuraviy asos bo’lib xizmat qilishi, ma’naviy tarbiya esa ushbu g’oyaviy asoslarni shaxsning kundalik xulq-atvori, qadriyatlar tizimi va ijtimoiy faoliyatida mustahkamlovchi amaliy mexanizm ekanligi ilmiy jihatdan tasdiqlandi.

Ikkinchidan, Yangi O’zbekiston taraqqiyot strategiyasida belgilangan ma’naviy yangilanish yo’nalishlari milliy g’oyani ta’lim tizimi va tarbiya jarayoniga integratsiya qilish imkoniyatlarini kengaytirgani aniqlandi. Xususan, ta’lim muassasalarida —ma’naviy tarbiya soatlaril, milliy qadriyatlar asosidagi o’quv dasturlari hamda fuqarolik kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar samaradorligi ortib borayotgani kuzatildi.

Uchinchidan, tadqiqot natijalari shuni ko’rsatdiki, yoshlar ongida milliy g’oya elementlarini shakllantirish darajasi bevosita ma’naviy tarbiya sifati va ta’lim muhitining tarbiyaviy imkoniyatlariga bog’liqdir. Ma’naviy tarbiya tizimi kuchli bo’lgan ta’lim muassasalarida o’quvchilarning ijtimoiy faolligi, vatanparvarlik hissi va mustaqil fikrlash darajasi nisbatan yuqori ekanligi aniqlangan.

To’rtinchidan, globalizatsiya va axborot oqimlarining kuchayishi sharoitida milliy g’oyani singdirish jarayonida raqamli ta’lim resurslari, media platformalar va interaktiv pedagogik texnologiyalardan foydalanish zaruriyati ortib borayotgani qayd etildi. Bu esa ma’naviy tarbiyani zamonaviylashtirish va uning ta’sirchanligini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, o’tkazilgan tahlillar Yangi O’zbekiston taraqqiyot strategiyasida milliy g’oya va ma’naviy tarbiya jamiyatning ijtimoiy-ma’naviy barqarorligini ta’minlovchi strategik resurs sifatida namoyon bo’layotganini ko’rsatdi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari Yangi O’zbekiston taraqqiyot strategiyasi sharoitida milliy g’oya va ma’naviy tarbiyaning o’zaro uzviy bog’liqligi hamda ularning jamiyat rivojidadagi strategik ahamiyatini yaqqol namoyon etdi. Olingan natijalar mavjud ilmiy qarashlar bilan qiyoslanganda, milliy g’oya va ma’naviy tarbiya bir-birini to’ldiruvchi ikki o’zaro integratsion tizim sifatida talqin qilinishi ilmiy jihatdan asosli ekanligi tasdiqlandi. Bu holat, xususan, pedagogika va ijtimoiy falsafa yo’nalishidagi zamonaviy yondashuvlar bilan hamohang bo’lib, unda shaxs kamoloti faqat bilimlar yig’indisi emas, balki qadriyatlar tizimi orqali shakllanishi ta’kidlanadi.

Tahlillar shuni ko’rsatadiki, milliy g’oya yosh avlod ongida tarixiy xotira, milliy identitet va fuqarolik mas’uliyatini shakllantiruvchi konseptual asos bo’lsa, ma’naviy tarbiya ushbu asosni amaliy xulq-atvor va ijtimoiy faoliyat darajasida mustahkamlovchi pedagogik mexanizm sifatida maydonga chiqadi. Bu jihat J. Deweyning —ta’lim – hayotning o’zil degan g’oyasi hamda E. Durkheimning ijtimoiy birdamlik nazariyasi bilan uyg’unlashadi, ya’ni jamiyatning barqarorligi umumiy qadriyatlar tizimiga tayanadi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari Yangi O’zbekiston sharoitida amalga oshirilayotgan ta’lim islohotlari milliy g’oyani singdirish jarayonini institutsional darajada kuchaytirganini ko’rsatdi. Biroq amaliy kuzatuvlar ayrim muammolar ham mavjudligini ko’rsatadi: birinchidan, ma’naviy tarbiya jarayonining ayrim holatlarda formal tus olishi; ikkinchidan, innovatsion texnologiyalardan foydalanish darajasining hududlar kesimida bir xil emasligi;

5-May, 2026-yil

uchinchidan, oila, maktab va jamiyat o‘rtasidagi tarbiyaviy hamkorlikning har doim ham tizimli yo‘lga qo‘yilmaganligi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun milliy g‘oya va ma‘naviy tarbiya integratsiyasini kuchaytirish, ta‘lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuvni chuqurlashtirish hamda raqamli pedagogik vositalardan keng foydalanish zarur. Ayniqsa, yoshlar ongiga milliy qadriyatlarni singdirishda interaktiv metodlar, media ta‘lim va loyiha asosidagi o‘qitish texnologiyalarining roli ortib borayotganini inobatga olish lozim.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari milliy g‘oya va ma‘naviy tarbiya o‘rtasidagi bog‘liqlik nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining muhim omili ekanligini tasdiqlaydi. Shu bois, ushbu yo‘nalishda olib boriladigan ilmiy izlanishlar ta‘lim tizimini modernizatsiya qilish va jamiyatning ma‘naviy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

XULOSA

Mazkur tadqiqot Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi sharoitida milliy g‘oya va ma‘naviy tarbiyaning jamiyat rivojidadagi o‘rni hamda ularning o‘zaro dialektik bog‘liqligini ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan yoritishga qaratildi. O‘tkazilgan tahlillar natijasida milliy g‘oya va ma‘naviy tarbiya jamiyatning ijtimoiy-ma‘naviy barqarorligini ta‘minlovchi yaxlit tizim sifatida namoyon bo‘lishi asoslab berildi.

Tadqiqot davomida milliy g‘oya shaxsda tarixiy xotira, fuqarolik identiteti, vatanparvarlik va ijtimoiy mas‘uliyatni shakllantiruvchi mafkuraviy asos ekanligi, ma‘naviy tarbiya esa ushbu g‘oyaviy asoslarni amaliy xulq-atvor, qadriyatlar tizimi va ijtimoiy faollik darajasida mustahkamlovchi pedagogik jarayon sifatida muhim ahamiyat kasb etishi aniqlandi. Ushbu ikki omilning uyg‘unligi shaxs kamoloti va jamiyat taraqqiyotining muhim sharti ekanligi ilmiy jihatdan tasdiqlandi.

Shuningdek, Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi doirasida amalga oshirilayotgan islohotlar milliy g‘oya va ma‘naviy tarbiyani ta‘lim tizimiga integratsiya qilish, yoshlar ongida zamonaviy fuqarolik kompetensiyalarini shakllantirish hamda ma‘naviy immunitetni kuchaytirish imkoniyatlarini kengaytirib borayotgani qayd etildi. Biroq ushbu jarayonda ayrim amaliy muammolar, jumladan, tarbiya jarayonining ayrim holatlarda formal tus olishi va hududlar kesimida metodik yondashuvlarning bir xil emasligi mavjudligi ham aniqlangan.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari milliy g‘oya va ma‘naviy tarbiyani rivojlantirish Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining strategik yo‘nalishlaridan biri ekanligini ko‘rsatdi. Ushbu yo‘nalishda ilmiy asoslangan yondashuvlarni takomillashtirish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish hamda ta‘lim-tarbiya jarayonining uzluksizligini ta‘minlash jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI :

1. Durkheim, É. The Division of Labour in Society. New York: Free Press, 1997.
2. Dewey, J. Democracy and Education. New York: Macmillan, 1916.
3. Mannheim, K. Ideology and Utopia. London: Routledge, 1936.
4. Mirziyoev, Sh. M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
5. Mirziyoev, Sh. M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari: —Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida (2022–2026 yillar). Toshkent, 2022.
7. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Toshkent: Adolat, 2023 (yangi tahrir).
8. Quronov, M. Pedagogika nazariyasi. Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
9. Erkaev, A. Ma‘naviyat va milliy g‘oya. Toshkent: Ma‘naviyat, 2018.
10. Otamurotov, S. Milliy g‘oya va mafkura asoslari. Toshkent: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2016.
11. Dewey, J. Experience and Education. New York: Macmillan, 1938.
12. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals. Paris: UNESCO Publishing, 2017.

Global
Science
Publication